MİMARLIK PLANLAMA VE TASARIM ALANINDA ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRMELER - II

ARALIK 2021

EDİTÖRLER

PROF. DR. Z. ÖZLEM PARLAK BİÇER
DR. ÖĞR. ÜYESİ MURAT ÇAĞLAR BAYDOĞAN
DR. BUKET İLTER ALPER

gece kitaplığı

İmtiyaz Sahibi / Publisher • Yaşar Hız

Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • Eda Altunel

Editörler / Editors • Prof. Dr. Z. Özlem Parlak Biçer

Dr. Öğr. Üyesi Murat Çağlar Baydoğan

Dr. Buket İlter Alper

Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Gece Kitaplığı

Birinci Basım / First Edition • © Aralık 2021

ISBN • 978-625-8075-41-0

© copyright
Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin
almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

The right to publish this book belongs to Gece Kitaplığı.
Citation can not be shown without the source, reproduced in any way
without permission.

Gece Kitaplığı / Gece Publishing
Türkiye Adres / Turkey Address: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1.
Sokak Ümit Apt. No: 22/A Çankaya / Ankara / TR
Telefon / Phone: +90 312 384 80 40
web: www.gecekitapligi.com
e-mail: gecekitapligi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume
Sertifika / Certificate No: 47083

Mimarlık Planlama ve Tasarım Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler - II

Aralık 2021

Editörler
Prof. Dr. Z. Özlem Parlak Biçer
Dr. Öğr. Üyesi Murat Çağlar Baydoğan
Dr. Buket İlter Alper

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLERİNİN KOKULARININ HİSSETTİRDİĞİ DUYGULARIN (PSİKOLOJİK YÖNDEN) TESPİTİ: SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Sertaç GÜNGÖR & Ayşe Gül KARASİPAHİ 1

Bölüm 2

TASARIM SÜRECİNİN DENEYİMLENMESİNDE OYUN VE OYUN-TABANLI UYGULAMALAR

Meryem GEÇİMLİ 21

Bölüm 3

BİYOLOJİK OLUŞUMLARIN SÜRDÜRÜLEBİLİR MİMARLIĞA OLAN ETKİSİ – MİKROALGLER

Esma AKYOL & Uğur ÖZCAN 43

Bölüm 4

DÜNYANIN EN BÜYÜK OTOPARK TASARIMLARI

Müge ÜNAL ÇİLEK & Esra ÇETİNKAYA ÖZKAN 69

Bölüm 5

BODRUM DEMİR EVLERİ MİMARİSİNİ GÖSTERGEBİLİMSEL BİR YAKLAŞIMLA ANALİZİ

Setenay UÇAR 85

Bölüm 6

ŞEHİR PLANLAMADA HALK KATILIMI VE YÖNETİŞİM İÇİN İNTERNET TEKNOLOJİSİNİN ETKİN KULLANIMI

Muhammed AYDOĞAN & Hülya KOÇ 97

Bölüm 7

TARİHİ YAPILARDAN DÖNÜŞTÜRÜLEN MÜZELER: TEKİRDAĞ ARKEOLOJİ VE ETNOGRAFYA MÜZESİ

Esra ŞAR & A. Esra BÖLÜKBAŞI ERTÜRK 117

Bölüm 8

YER ÜRETİMİNDE ESNEKLİK VE DENEYİM ÇEŞİTLİLİĞİ: PEYZAJ MİMARLIĞI STÜDYO ÇALIŞMASI

Doruk Görkem ÖZKAN & İrem POSKURLU 155

Bölüm 9

DİYARBAKIR TARİHİ SUR İÇİ KENTİNDE SU YAPILARI MİMARİSİ

Havva ÖZYILMAZ & Can Tuncay AKIN 169

Bölüm 10
MALZEMELERİN YAŞAM DÖNGÜSÜ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
Sibel DEMİRARSLAN 191
Bölüm 11
KENTSEL ALANLARDA EKOLOJİK PLANLAMANIN YERİ VE ÖNEMİ
Edanur DEMİRCİ & Bülent DENİZ 217
Bölüm 12
BARTIN KENT MERKEZİNDE EKOLOJİK KENTSEL TASARIM OLANAKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
H.Selma ÇELİKYAY & Kübra TEKDAMAR 235
Bölüm 13
AHŞAP PREFABRİK YAPIM SİSTEMLERİ
Mehmet Nuri YILDIRIM..... 255
Bölüm 14
SAİT PAŞA KONAĞI KORUMA VE KULLANIM DURUMU
Emine EKİNCİ DAĞTEKİN..... 273
Bölüm 15
DOĞANIN ESTETİK VE MATEMATİK KURGUSUNUN DİYARBAKIR'DAKİ OSMANLI DÖNEMİ ESERLERİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ
Rümeysa Betül AKIN & F. Demet AYKAL 285
Bölüm 16
ARSLANTEPE'DEN GELENEKSEL KONUTLARA KONUT ÜRETİMİ ETKİLEŞİMİ
İlkim GÜVEN 307
Bölüm 17
EĞİTİM YAPILARINDA ÇOK KRİTERLİ KARAR VERME METODU İLE SÜRDÜRÜLEBİLİR MALZEME SEÇİMİ
Nil KOKULU & Muhammet Fatih AK 321
Bölüm 18
TRABZON KALESİ VE SURLARIN KENT KİMLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ
Saliha TAŞÇIOĞLU 339

Bölüm 19
TARIM ALANLARINDA AFET RİSKLERİNE KARŞI EKOTURİZM DESTEKLİ PLANLAMA ÖNERİLERİ: KONYA-KARAPINAR
Aziz Cumhur KOCALAR..... 353

Bölüm 20
SICAK HAVA BALON TURU VE ÇEVRESEL ETKİLERİ: NEVŞEHİR-GÖREME -GZFT ANALİZİ
Aziz Cumhur KOCALAR..... 377

Bölüm 6

ŞEHİR PLANLAMADA HALK KATILIMI VE YÖNETİŞİM İÇİN İNTERNET TEKNOLOJİSİNİN ETKİN KULLANIMI [1]

Muhammed AYDOĞAN [2]

Hülya KOÇ [3]

1 Bu çalışma Muhammed Aydoğan tarafından, Prof.Dr. Hülya Koç yönetiminde hazırlanan doktora tezinden yararlanılarak ve ilgili veri seti güncellenerek üretilmiştir. (YÖK, Ulusal Tez Merkezi, Tez No:202694)

Tez Künyesi: Aydoğan, Muhammed . 2006. "Kentsel Yönetişim Bağlamında e-Planlama Yaklaşımı – İzmir Örneği". Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir."

2 Muhammed AYDOĞAN, Doç. Dr., Şehir ve Bölge Plancısı; Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü; Orcid No: 0000-0002-1841-1460

3 Hülya KOÇ, Prof.Dr., Mimar, Şehir ve Bölge Plancısı, Dokuz Eylül Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü; Orcid No: 0000-0001-8883-6483

1. Giriş: Ülkemizde Yönetimin Demokratikleşmesi ve Planlamaya Katılım Çabaları

"Yönetişim" kavramına ilişkin ülkemizde ve dünyada ortaya konmuş çok çeşitli tanımlamalar ve olumlu / olumsuz farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bu yaklaşımlar, çoğunlukla farklı siyasi bakış açılarından kaynaklandığı için kısa vadede bir konsensüs oluşturulması mümkün görünmemektedir. Ancak bu kavram ve çevresinde yürüyen tartışmaların etkisiyle, kamu yönetimi süreçlerinde halkın daha fazla söz sahibi olmasını, halkın yönetime daha etkin katılımını ve daha açık bir yönetsel yapının oluşumunu sağlayacak adımların atılması olasıdır. Farklı yönetişim yaklaşımları ve bu yaklaşımların kabul görmesi halinde, merkezi ve yerel yönetim sistemine halkın katılması için ne tür teknolojilerin geçerli olabileceği, kamu yönetiminin ve demokrasi sistemimizin geleceğini biçimlendirecek en önemli tartışma konularından biridir.

Yeni teknolojilerin sağladığı olanaklar ile, kamu yönetiminin yanısıra şehir planlama sürecine de halkın katılımını sağlama yönünde alternatif uygulama olasılıkları ortaya çıkmıştır. Planlama sürecinin doğrudan halkın katılımı ile yürütülebilmesi ihtimali ise: şehir planlama disiplininin toplumsal dayanağının (kamu yönetiminde erklerin ve sorumlulukların paylaşımı tartışmaları ile birlikte) yeniden sorgulanmasına neden olmuştur. Ülkemiz koşullarında kısa, orta ve uzun vadede bu yeni teknolojilerin ne ölçüde uygulanabilir olduğu diğer bir önemli tartışma konusudur. Sonuçta günümüz koşullarında ulaşılması mümkün görülen teknolojiler ile hangi katılım senaryolarının ve yönetişim sisteminin ülkemiz için uygulanabilir olduğu zaman içinde bu teknolojiler yaygınlaştıkça tartışılacaktır.

Son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de katılım başlığı altında çok farklı niteliklerde projeler üretildiğini, bunların bazılarının yüksek maliyetli ama etkisiz, bazılarının ise düşük maliyetli ama işler olabildiklerini görmekteyiz. Bu başarı ya da başarısızlık durumunun birincil olarak: planlama, katılım ve yönetim kavramlarını algılayış biçimimizle; ikincil olarak ise: gerekli yönetim yapısının ve teknolojik altyapının kurulumu ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür.

Yönetime bakışı, halk katılımından beklentileri ve bu yönde ortaya koymaya niyetli oldukları kaynakları belirsiz birçok yerel yönetim birimi; yönetişim sistemine kolayca geçilebileceği düşüncesiyle, çoğunlukla büyük beklentilerle, özel şirketlere (e-belediye, kent rehberi, kent bilgi sistemi, akıllı kent vb. adlarla) web siteleri yaptırmaktadırlar. Oysa yapıları gereği, ancak ilgili belediyenin tanıtımını sağlayabilecek ve en iyi olasılıkla belediye-kentli iletişimi hızlandırabilecek olan bu tip basit web siteleri, vatandaştan yoğun bir ilgi görmemektedir. Bu durumda kurdukları web sitelerinde e-belediyecilik yapmak isteyen küçük ölçekli yerleşimlerin ye-

rel yöneticileri, kentlilerin henüz e-belediyeye ve katılıma hazır olmadıkları gibi hatalı bir teşhis yapmaktadırlar.

Dünya örneklerinde e-belediye / e-devlet sistemlerinin, mevcut yönetim sistemin web üzerinden tanıtılması ya da mevcut sisteme bir miktar elektronik işlem kapasitesinin kazandırılması olmadığı, yeni teknolojilerin sağladığı olanaklarla yönetim yapılarının yeniden şekillendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Demokratik yönetim yapılarını, bir yönetişim sistemine dönüştürme yönünde hedefleri olan ülkelerde de: mevcut yönetim sistemine parçacı eklemeler yaparak değil, yeni teknolojilerin sağladığı olanaklarla yönetim yapısının her kademesine halkın katılımını sağlamak amacıyla sistemlerin revize edilmek istendiği görülmektedir. Ülkemizde yeni teknolojileri kamu yönetiminde ve planlama süreçlerince bütüncül bir şekilde kullanabilmek için gerekli kapsamlı dönüşümünün yaratacağı yüksek maliyetin kısa vadede karşılanması zor görünmektedir. Yine demokratik sistemimizin (3 Kasım 1839) Tanzimat'ın ilanından buyana gösterdiği gelişmenin hızı göz önüne alındığında, kamu yönetiminde doğrudan demokrasi ve yönetişim yaklaşımına kısa vadede bir geçiş sağlanması mümkün görünmemektedir. Ancak kısa vadede yönetişim sistemi tanımı konusunda toplumsal bir konsensüs sağlanabilirse, kavramın doğrudan demokrasi gibi uzun vadeli bir hedef olarak görülmesi mümkün olabilir. Bu süreçte planlamaya halk katılımından beklenenler ve yapılabilecekler de ortaya konabilir, bundan sonra yeni teknolojilerin ne şekilde sisteme katılacağı değerlendirilerek, orta ve uzun vadeli planlamalar ile gerçekçi bir model oluşturulabilir. Bu nedenle öncelikle kavramların doğru tanımlanması elzemdir.

2. Yönetişim Kavramı

Yönetişim kavramı, "yönetim" kavramı tanımlanırken kullanılan, "yöneten" ve "yönetilen" adlı iki farkı grubun birbirine yaklaştırılması ile herkesin yönetimin yetki ve sorumluluklarına katılabildiği bir yönetim şekli olarak tarif edilebilir.

"Governance" kavramı ilk olarak 1989 yılında yayınlanan bir Dünya Bankası raporuyla "good governance" olarak çıkmış, 1992 yılında OECD bu kavramı benimsediğini ilan etmiştir. Habitat II İstanbul toplantısı ile tekrar gündeme gelen kavram 1997'de Birleşmiş Milletler tarafından yeniden değerlendirilerek tanımlanmıştır. Bundan kısa bir süre sonra Avrupa Birliği de kavramı sözlüğü içine almış, bundan sonra da küresel ölçekte etkin olan kuruluş ve örgütler bu kavramı desteklemeye başlamışlardır (Güler, 2003a). Türkçeye "yönetişim" olarak geçen "governance" kavramının yanısıra; "good governance" kavramı da "iyi yönetişim" olarak literatürde kendine yer bulmuştur (Canpolat, 2004).

Sözlükteki ifadesi ile yönetişim; "resmî ve özel kuruluşlarda idarî, ekonomik, politik otoritenin ortak kullanımı" anlamını içerir (TDK, 2005). Kavram ile yönetim eyleminin üstlenmiş olduğu tüm roller, bütünüyle demokratik mekanizmalar içinde, sürece katılanların ortak görev ve sorumluğu haline getirilir.

Kamu yönetimi alanında "Yönetişim" toplum ve devlet ilişkilerinde kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının karşılıklı etkileşimine, işbirliğine ve ortaklığına dayanan yönetim tarzı olarak ifade edilmektedir. Kavramını ortaya çıkartan en temel sebep, temsili demokrasinin, günümüz gelişen demokrasi anlayışına ve bilgi toplumunun gereklerine yeterli gelememesi olarak görülmektedir. İyi yönetişimin ilkeleri ise: gelişmiş demokrasi kültürü, katılımcılık, verimli ve etkin yönetim, yerinden yönetim, hukuka uygunluk, hesap verebilirlik, işbirliği, insan haklarına saygı, saydamlık ve güçlü sivil toplum olarak sayılmaktadır (Battal, 2010).

3. Farklı Yönetişim Yaklaşımları:

Demokratikleşmenin Nirvana'sı mı? Emperyalizmin Yeni Maskesi mi?

Kimi zaman birbirine tamamen zıt anlamlar yüklenen yönetişim kavramını, bu tanımlardan sadece biri üzerinden yorumlamak yanlış olacaktır. Bu nedenle, önce farklı siyasi geleneğe sahip gruplarca, kavramı tanımlarken ortaya konan farklı bakış açılarını görmek gereklidir. Bu sayede farklı uygulamaları, yönetim sistemine çeşitli şekillerde dâhil edilen yeni teknoloji altyapılarını anlamlandırmak ve nedenlerini sorgulamak mümkün olacaktır.

İyimser bakış açısı, yönetişimi tüm güçlerin yönetime eşit katıldığı bir sistem olarak birçok yönden olumlu anlamlar yüklenerek tarif etmektedir. Bu tanımlayış biçimine uygun olarak böyle bir sisteme dönüşümün nasıl olabileceği yönünde düşünceler üretilmeye çalışılmaktadır (Aktan, 2002).

Diğer bir bakış açısı ise, yönetişim kavramını: tüm iktidarı sermayeye devretmek, anlamına gelecek bir kurgunun pazarlama aracı olarak tarif etmektedir. İlk tanımın aksine, bu bakış açısıyla, kavramın yaşanmakta olan küreselleşme sürecinde ulus-devletin zayıflatılması amacıyla ortaya konan senaryonun bir parçası olarak üretilmiş ve dayatılan bir kavram olduğu savunulmaktadır. Dolayısıyla üretilen görüşler, bu sürecin durdurulmasına yöneliktir (Güler, 2003a).

Yönetişim kavramına çekimser yaklaşmakla birlikte, arabulucu olan ve kavramın kuramsal temellerini sorgulayan bazı yaklaşımları bu iki uç arasında görmek mümkündür. Bunların içinde en geniş kabul gören ta-

nımlama biçimi ise, kavramı olumlu ve olumsuz yönleri ile sorgulayan temkinli iyimser bakıştır (Tekeli vd., 2004).

Diğer bir bakış açısı ise, gelişmiş batı ülkelerinin (özellikle yarı-doğrudan demokrasi uyguladıklarını savunan İtalya, İsviçre gibi bazı ülkelerin) yönetim sistemlerinin, yönetişim olarak ifade edilebileceğini savunarak, kavramı basitleştiren yaklaşımdır (UNDP, 2005).

Yönetişim kavramını sadece kamu yönetimi alanını etkileyecek bir kavram olarak düşünmek yanlıştır. Tüm bu farklı yönetişim kavrayışları, toplumsal hayatı etkileyen yönetsel olguların tümünde olduğu gibi şehir planlama alanında da farklı kuramsal yaklaşımların ve uygulama modellerin oluşmasına neden olacaktır. Şehir planlamanın gelecekte nasıl bir işleyişe sahip olacağını kestirmek ve ne tür teknolojiler ile bu sistemlerin uygulanabilir olduğunu değerlendirmek için bu farklı yönetişim yaklaşımları daha detaylı incelenmelidir.

3.1 Kavramı İdealize Eden Yaklaşım ve Şehir Planlama Sürecine Olası Etkisi

Bu yaklaşımda Yönetişim bir yönetim sistemi ütopyası olarak ortaya konmaktadır. Yönetişim kavramı, siyasal bilimler konusunda fikir üreten kimi çevrelerce sahiplenilmiş ve kavrama, çoğu beklentiler olarak nitelendirilebilecek, birçok olumlu yüklemeler yapılmış, ideal bir yönetim sisteminden beklenen her tür özellik bu kavram içine sığdırılmaya çalışılmıştır.

"İyi yönetişim; devlet yönetiminde temsil, katılım ve denetimin, etkin bir sivil toplumun, hukukun üstünlüğünün, yerinden yönetimin, yönetimde açıklık ve hesap verme sorumluluğunun, kalite ve ahlakın, kurallar ve sınırlamaların, rekabet ve piyasa ekonomisi ile uyumlu alternatif hizmet sunum yöntemlerinin ve nihayet dünyada gerçekleşen dijital devrime (yeni temel teknolojilerdeki gelişmelere) uyumun mevcut olduğu bir siyasal ve ekonomik düzeni ifade etmektedir" (Aktan, 2002).

Bu tanımlama şekli, açıkça kavramı idealize eden: tek bir kavramla, birçok olumlu niteliğin ifade eden bir yaklaşımdır. Böyle bir kavramı kutup yıldızı olarak belirleyerek, birçok alanda bu kavramsal hedefe yönelerek yol almak, demokratikleşme alanında ilerleme sağlamak mümkün görünmektedir. Tabi bu ifade ediş biçimi, tüm bu olumlu gelişmelerin ancak bir arada olduklarında gerçekleşebilecekleri gibi bir yanılsama da yaratabilir.

Yönetişim sisteminin, geleneksel yönetim sistemlerine kıyasla çok daha demokratik bir işleyiş biçimi önerdiği; "temsili demokrasi"den "doğrudan demokrasi"ye doğru çok ciddi ilerlemeleri tanımladığı inkâr edilemez. Hatta birçok kaynakta bu yönetim tarzı, yarı doğrudan demokrasi

olarak da anılmaktadır (Çam, 1990). Ancak demokratik bir yönetim sistemi oluşturulmasına ilişkin tek ya da en ideal sistemin yönetişim olduğunu iddia etmek için çok erkendir.

Bu tanımlama şekli ile yönetişim sisteminin toplumu daha demokratik hale getirmesi, ya da sistemin iyi işleyerek toplumun demokrasi kültürünü koruması ve geliştirmesi beklenmektedir. Genellikle liberal çevrelerce kabul edilen bu tanım gereği, kavram idealize ediliyor olsa da, şehir planlama süreçlerinde yaşanması gereken dönüşümün ne şekilde yönlendirilebileceği belirsizdir. En olası dönüşüm: şehir planlama sürecinin müzakereci planlama (negotiated planning) gibi neoliberal bir yaklaşıma evrilmesi şeklinde olacaktır (Ruming, 2012). Liberal yaklaşımın doğası gereği devletin küçültülmesi ve topluma müdahalelerinin azaltılması gereği savunulduğundan, toplumsal gelişimin devlet tarafından yönetilmesi beklenemez. Dolayısıyla oldukça iyimser bir bakış açısı ile: zamanla özgürlükler sağlandıkça vatandaşın bu yeni haklarını en doğru şekilde kullanmayı öğrenecekleri ve sorumlu davranacakları varsayılmaktadır.

3.2 Kavramı Bütünüyle Reddeden Yaklaşım ve Şehir Planlama Sürecine Olası Etkisi

Yönetişim kavramının, aslında bir paravan olarak kullanıldığını, demokratikleşme ve yönetime halkın katılımını hedeflemeyen bazı odakların bu kavramın arkasına saklanarak, devletleri güçsüz ve aciz hale getirmeyi planladıkları düşüncesine dayanan bir yaklaşımdır. Halkın yönetim üzerinde daha fazla söz sahibi olması gerektiğini savunanların, aslında medya, çeşitli vakıflar ve güdümlü sivil toplum örgütleri vasıtasıyla toplumu yönlendirme gücü olan büyük sermaye kuruluşları olduğunu düşünen, devletçi, muhafazakâr grubun tezidir. Yönetişim ile daha fazla demokrasi sağlayamayacağı, güçsüz halk yığınlarının uluslararası sermayenin yarattığı propagandalarla kolaylıkla kandırılacağı, sendikal kurumların direncinin kırılacağı ve asıl amacın uluslararası sermayenin karşısında pazarlık gücü azalmış yerel yönetimlerin bırakılması olduğu iddia edilmektedir. Bu bakış ile yönetişim, "tüm iktidarın sermayeye geçmesi" olarak eleştirilmektedir (Güler, 2003b).

Devletin piyasada ve toplumsal hayatta düzenleyici rolünün sürmesi gerektiği düşüncesiyle, bu grupta şehir planlamaya bakışının daha geleneksel olduğu görmekteyiz. Planlama sürecinde, toplumu detaylı olarak inceleyerek, kamu için en iyi olana kamu adına karar veren bir uzmanlar topluluğunun olması beklenmektedir. Toplumu oluşturan bireylerin, kişisel çıkarlarına odaklanacakları düşünülerek, kamu yararını gözetmekle görevli uzmanların belirlenmiş kurallara göre yönetime katılması istenmektedir. Günümüzde 3194 sayılı kanun kapsamında planlama sürecine dâhil edilmiş olan katılım mekanizmasının, planların askıya çıkartılarak

duyurulması ve plandan mağdur olan vatandaşların bu bir aylık süre içinde plana itiraz edebilmeleri şeklindeki yapının (iyi işletilmesi kaydıyla) yeterli görülebileceği anlaşılmaktadır.

3.3 Temkinli İyimser Yaklaşım

Bu tanımlayış biçimiyle kavram, idealize edilmeden ve ulaşılması zor anlamlar yüklemeden, yönetim sistemlerinin demokratikleşmesinde bir ileri adım olarak kabul edilmekte ve ortak aklı daha etkin kullanmaya yönelik bir gayret olarak algılanmaktadır. Kavramın doğuşu mevcut yönetim sistemlerinin eksikliklerine bağlanmakta, en azından tespit edilen bu eksikliklerin giderilebileceği bir kurgu önerilmektedir.

Yönetişim kavramı savunulurken ortaya konan en temel husus, temsili demokrasi ile seçilen yöneticilerin, aslında kendilerini seçen kişilerden yönetim yetkilerini vekâleten aldıkları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Hukuken hiçbir vekâlet, vekâleti veren kişi kararından vazgeçtikten sonra sürdürülemez. Dolayısıyla, temsil mekanizmasının demokrasiyi perdelememesi için, oy veren topluluklar, vekilinin yetkileri kullanma biçimini beğenmediğinde bu oyunu geri alabilmeli ve vekilini azledebilmelidir. Bunun teknik olanaksızlık nedeniyle yapılamaması durumunda; kimi konularda kamuoyu eğilim araştırması yapılarak, kritik konularda referanduma giderek temsil edenlerin halktan kopmaması sağlanmalıdır. Kaynaklarda yarı doğrudan demokrasi ya da katılımcı demokrasi başlığıyla ortaya konan bu ilkeler, geliştirilerek yönetişim kavramı altında ifade edilmektedir.

Yönetişim mevcut hiyerarşik ve merkezi devlet yapısına alternatif olarak ortaya konmuş ve özü itibari ile iletişimsel rasyonellik anlayışını benimsemiş bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir.

"Önceden belirlenen bir ortak amacı gerçekleştirmek için, tek özneli, merkezi, hiyerarşik bir iş bölümü içinde, araçsal rasyonelliği ön plana alarak, yapan, üreten, bunun için kaynakları ve yetkileri kendilerinde toplayan yönetimden, önceden belirlenen bir iyiye doğru değil; insan haklarına dayalı performans ölçütlerini gerçekleştirerek, çok aktörlü, desantralize, ağsal ilişkiler içinde, iletişimsel bir rasyonellik anlayışı içinde, kendisi yapmaktan çok toplumdaki aktörleri yapabilir kılan, yönlendiren, kaynakların yönlendirilmesini kolaylaştıran yönetişim anlayışına geçilmektedir. Bu özellikleriyle yönetişim siyasal ve ekonomik gücün daha yaygın dağılımını da içermektedir." (Tekeli vd., 2004, s.248)

Bu tanım yönetişim kavramına, Dünya Bankası gibi kurumların metinlerinde ortaya konan tanımlardan çok daha derin anlamlar yüklerken, birinci grupta olduğu gibi kavramı idealleştirmemekte, optimum iyimserlikle yaklaşmaktadır. Ortaya konan en iyimser beklenti, yönetişim ile

toplumsal üretimin paylaşımının daha dengeli hale gelecek olmasıdır. Bu yaklaşım ile şehir planlama disiplininde de katılımcı planlama anlayışının hayata geçmesi beklenebilir. "Katılımcı planlama" başından sonuna: alan analizlerinin hazırlanmasından uygulama sürecine kadar halkın katılımına olanak verecek mekanizmalarla zenginleştirilmiş, iletişim araçları ile açık hale getirilmiş bir süreç ile şehir planlamasına halkın katılımının sağlanmasını ifade etmektedir.

4. Farklı Yaklaşımların Şehir Planlama Uygulamaları için Gerektirdikleri Teknolojiler

Tüm bu "yönetişim" tanımlarının herhangi birine uygun olarak, mevcut şehir planlama sistemimiz değiştirilmek istendiğinde, kamu yönetimi ve şehir planlama karar süreçlerinin yeniden yapılandırılması gerekecektir. Sistemin bileşenleri ve işleyişinde yapılması gereken değişikliklerin yanısıra, kullanılan teknolojik altyapının da geliştirilmesi gerekmektedir. Teknolojik yapıda yer alan "sistem, veri, donanım, yazılım, ağ ve personel" bileşenlerinde kapsamlı değişikliklerin yapılmasını gerektiren bu yenileme, yönetişim sistemine dönüşüm sürecinin en çok maliyet yaratacak ve en zor gerçekleşecek adımıdır. Bu nedenle, farklı yönetişim yaklaşımları ve katılım senaryolarının hayata geçirilebilmesi için gereken farklı teknolojilerin değerlendirilmesi, hangi senaryonun daha gerçekçi olduğunun anlaşılmasında önemli bir ölçüt olacaktır.

4.1 Yönetişimi Bir İdeal Olarak Benimseyen Yaklaşım ile Teknolojik Altyapının Değişimi

Tarif edildiği gibi ideal bir yönetişim yapısın kurulması için; halkın yönetime hangi kademede, ne şekilde, ne boyutta katılacağının belirlenmesi ve bu etkileşimli yapının sistemli hale getirilmesi hedeflenmektedir. Bunun için, kamu yönetiminde görev alan kurumların kendi aralarında ve kurumlar ile yönetilenler arasında güçlü bir iletişim sisteminin kurulması şarttır. Aynı zamanda mekânı ve toplumu daha doğru analiz edecek bilgi sistemi ile yapı desteklenmelidir.

"Yönetilenler (halk) ile yöneticiler arasında yakın bir iletişimin daima mevcut olması gerekir. Yönetim ve iletişim, birbirlerinden ayrılamayacak iki kavramdır. Son yıllarda yaygın olarak kullanılmaya başlanan "governance" kavramı, yöneticiler ile yönetilenler arasındaki iletişimin önemini ortaya koyması açısından değer taşımaktadır." (Aktan, 2002).

Yönetimin ve planlamanın elektronik ortamda yapılması, dağınık yetki yapısı içinde merkezin yönetsel konumunu kaybetmemesini sağlayacaktır. Farklı kademelerde alınan kararların ve planların koordinasyonun yanısıra, her kademede plan kararlarının sunulması ve kamunun görüşlerinin toplanabilmesi için yine gelişmiş bir iletişim altyapısı şarttır.

Tek bir proje bazında geliştirilen ve kendi kuralları süreç içinde konan bir katılım senaryosu, bu yaklaşım için kabul edilebilir değildir. Hangi ölçekte, hangi bölgede, hangi kararın, hangi düzeyde katılım ile alınması gerektiği sistematiğe bağlanmalıdır. Sadece katılımın sağlanması amacıyla teknoloji altyapısında böyle kapsamlı bir yenileme yapılamayacağı için, bu yaklaşımda yönetişim, e-devlet/ e-belediye kurgusu ile birlikte ortaya konmaktadır.

4.2 Yönetişim Kavramını Reddeden Yaklaşım ile Teknolojik Altyapının Değişimi

Yönetişimin aldatmaca olduğunu, daha demokratik bir toplum yaratamayacağını savunan bu yaklaşımda ise teknolojik altyapıya yönelik farklı bir tutum söz konusudur. Yönetişim sisteminin kurulmasına alternatif olarak, devletin daha güçlü ve etkin hale getirilmesini savunulmaktadır. Gereken teknolojik yenilikler ise, kamu çalışanı olan uzmanlar grubunun toplumu daha iyi analiz edebilmeleri ve daha etkin olarak yönetebilmeleri için kullanılacak araçlar olarak tarif edilebilir. Dolayısıyla halkın sisteme katılımına yönelik değil, halkın ihtiyaçlarının yönetim tarafından daha doğru saptanabilmesi ve daha etkin yönetim için coğrafi referansları ile kapsamlı bir bilgi sisteminin kurulması gerekecektir.

4.3 Temkinli İyimser Yaklaşım ile Teknolojik Altyapının Değişimi

Bu yaklaşımda asıl dikkate alınan kıstas, toplumsal yapıdaki dönüşümün yapısıdır. Toplumsal rasyonalitenin değişmesi ve devletin yapıcı rolünün ötesine geçerek yaptırıcı rolünü geliştirmesi, kaynakları yönlendirici bir yeni şekil kazanması gereği ortaya konmaktadır. Bu ise öncelikle araçsal değil, kavramsal bir sorgulamayı gerektirmektedir. İlk olarak insanların devletten beklentileri ve katılım kültürü değişmeli, kendini yapabilir gören bireylerin toplumsal yaşamdaki yeri güçlenmeli, yönetim süreçlerindeki değişim, zihinsel bu değişim ile eş zamanlı yürütülmelidir.

Yönetişim sürecinin kurulması; teknolojik yapıyı dönüştürüp katılımı sağlayıcı mekanizmalar yaratarak, topluma bunları kullanmayı öğretmek şeklinde olmamalıdır. Öncelikle yönetimin bakışın ve toplumda var olan düşünce yapısını değiştirecek adımları atıp, bu süreç içinde talep yaratıldıkça, katılımı ve yönetişimi hayata geçirecek teknolojileri ortaya koyma ve bunları sisteme adapte etme şeklinde planlanmalıdır.

Bu yapı için gereken teknolojiler, esnek yapılı, mevcut sisteme kolay adapte edilebilir, mevcut personel, bilgi, yazılım ve donanım ile işletilebilir; kolay öğretilebilir, kolay oluşturulabilir ve kolay güncellenebilir teknolojiler olarak ifade edilebilir. Kapsamlı ve bütüncül teknolojik sistemler toplamda daha verimli sonuçlar doğursa da yüksek maliyetleri nedeniyle

uygulanabilirlikleri azdır. Bu yaklaşımda parçacı olarak uygulamaya konabilir, pratik ve maliyeti karşılanabilir yeni teknolojiler tercih edilmektedir. Temel beklenti şehir planlama süreci boyunca, her aşamada halkın hızla bilgi edinebilmesinin sağlanabildiği, hızla güncellenebilir ve farklı ölçeklerde kullanılabilir teknolojilerin sisteme adapte edilmesidir.

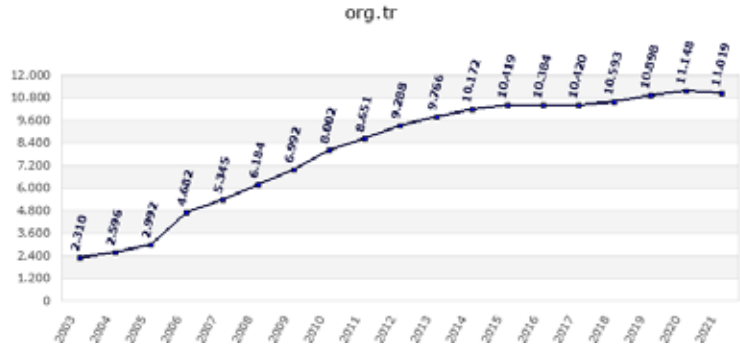
5. Yönetişim Yaklaşımları için Gerekli Teknolojik Altyapının Türkiye'deki Durumu

Farklı yönetişim senaryoları için gerekli teknolojik altyapılardan hangilerinin, ne sürede kurulabilir olduğu ve bu maliyetlerin ne ölçüde karşılanabilir olduğu, uygulama açısından son derece önemlidir. Sistemi oluşturmanın maliyeti karşılanabilir olmadığı sürece, önerilen sistemin olası faydaları önemini kaybetmektedir. Dolayısıyla toplam maliyetin azaltılması, ülkemizde hâlihazırda çok büyük fedakârlıklarla kurulmuş olan altyapının en verimli biçimde kullanılması, önerilen sistemlerin uygulanabilirlikleri bakımından oldukça önemli unsurlardır.

Bilindiği gibi ülkemizde Internet teknolojisi, 1997'li yıllara kadar ancak çeşitli kurumlarca ulaşılabilir halde kalmış, 1997 sonrası yayılım ivmesi artarak ev kullanıcılarının da ulaşabileceği bir yapı kazanmıştır. Ülke genelinde internetin yaygınlaşmasında düzenli bir gelişim olduğu artan bant genişliği gibi ölçülebilir parametrelerden görülebilmektedir. Gerek ticari boyutu olan com.tr uzantılı sayfaların sayısındaki artış (Şekil 1), gerek STO ve benzeri organizasyonların kullandığı org.tr uzantılı sayfaların sayısındaki artış (Şekil 2) bu alandaki istikrarlı artışı ortaya koymaktadır.

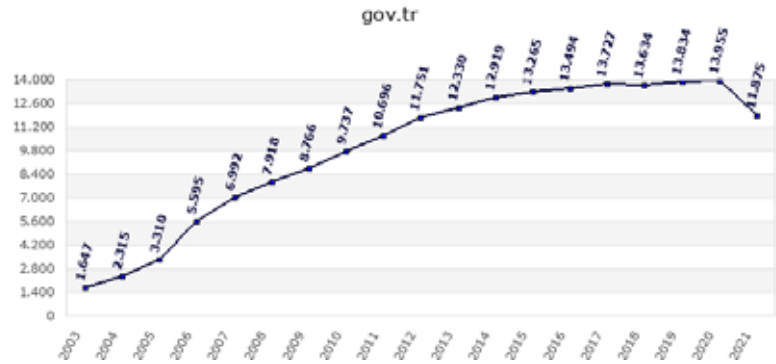


Şekil 1: Yıllara göre com.tr uzantılı Türkçe internet alan adı sayısı (NIC.TR, 2021



Şekil 2: Yıllara göre org.tr uzantılı Türkçe internet alan adı sayısı (NIC.TR, 2021).

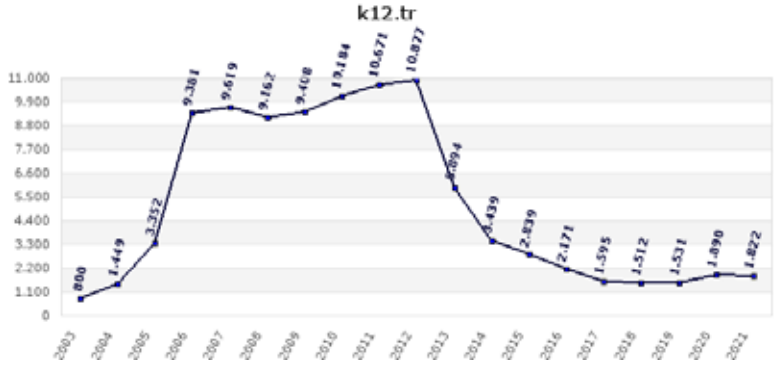
Hâlihazırda kişi başına düşen bilgisayar sayısı, ülke genelinde verilen internet hizmetinin bant genişliği, internet kullanım oranı gibi istatistiki kıstasların tamamında Avrupa birliği üye ülkelerinin gerisinde olduğumuz bilinmektedir. Kamu kurumlarının kullandığı gov.tr uzantılı sitelerin ve belediyelerce kullanıla bel.tr uzantılı sitelerin sayılarının düşük artış hızı ve hatta son yıllarda azalması, bu yönüyle önemli bir göstergedir (Şekil 3 ve 4).



Şekil 3: Yıllara göre gov.tr uzantılı Türkçe internet alan adı sayısı (NIC.TR, 2021).



Şekil 4: Yıllara göre bel.tr uzantılı Türkçe internet alan adı sayısı (NIC.TR, 2021).



Şekil 5: Yıllara göre k12.tr uzantılı Türkçe internet alan adı sayısı (NIC.TR, 2021).

Halen devlet okullarındaki internet altyapısının özel okullardan geride olması, bilişim toplumuna doğru kat edilmesi gereken mesafenin uzunluğunu göstermektedir. Okullarda bilgisayar sayılarının hızla arttığı [1] bilgisayar sınıfı olmayan okul kalmadığı ifade ediliyor olsa da; bunların etkin kullanımının sağlanması ve özellikle bilgisayar uzmanı öğretmen eksiğinin kapatılması için zamana ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Teknik olarak Mili Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarının kullandığı k12.tr uzantılı web sitelerinin sayısındaki değişim bu alanda yaşanan gelişimi izleyebileceğimiz diğer bir göstergedir (Şekil 5).

Üstelik internetin, e-devlet konsepti için gereken iletişim teknolojilerinin sadece bir bölümü olarak değerlendirilmesi gerektiği, özellikle kurumlar arası ve kurum içi iletişimi sağlayacak özel amaçlı (İntranet benzeri) daha gelişmiş alt sistemlerin de kurulumunun gerekli olduğu bilinmektedir.

1 Milli Eğitim Bakanlığı ülke genelinde sahip olduğu bilgisayar envanterini düzenli olarak açıklamasa da, geçmişte yapılan bazı basın açıklamalarından bu sayıdaki artış eğilimi ve artışın hızı görülebilmektedir. 22.05.2008 tarihli bir haberde: Milli Eğitim Bakanlığı'ndan yapılan bir açıklamaya göre: ilköğretim okullarında 2006 yılı sonunda 261 bin olan bilgisayar sayısını 2007 yılı sonunda 378 bine, 2008 yılında içerisinde de 438 bine ulaşmıştır (Milliyet Gazetesi, 2008).

Bu koşullar düşünüldüğünde e-devlet sisteminin her alanda, bütüncül olarak tamamlanması, kısa vadede mümkün görünmemektedir. Sonuçta beklentiler, istekler ve hedefler ne olursa olsun, önerilen yönetişim yaklaşımlarından birçoğu, yaratacakları maliyet nedeniyle ülkemiz koşullarında işletilemez senaryolar olarak kalmaktadır. Dolayısıyla, kısa vadede devrimsel müdahalelerle değil, katılım kültürünü geliştirecek adımlar ile sistemin ve toplumun zaman içinde dönüştürülmesi hedeflenmelidir. Bu dönüşüm sürecinde, teknolojik altyapının gelişimine paralel olarak katılım kültürünün geliştirilmesi için şöyle bir etaplama mümkündür:

- Bilgiye erişim hakkının elde edilmesi. Açık toplum olma yönündeki en önemli kıstaslardan birinin sağlanması için Türkiye'de 2004 yılında bilgi edinme kanunu çıkartılmış ve uygulamaya konmuştur (T.C. Resmi Gazete, 2004).

- Vatandaşların yönetim kararlarından ve şehir planlama süreçlerinden haberdar olabilmeleridir. Bu bilgi edinmenin ve açık toplum olmanın bir ileri boyutu olarak kabul edilebilir.

- Geleceğe ilişkin ortaya konan programlar hakkında görüşlerin ifade edilmesi; olumlu/ olumsuz yönde katkıların ortaya konabilmesidir. Bu adımda, aynı zamanda insanların alınan kararların ne ölçüde hayata geçirildiğini takip edebilmeleri gerekir.

- Kamu yönetimi ile ilgili alternatif kararların, plan ve programların halka sunulduğu, bunların özgürce tartışıldığı ve halk katılımıyla yapılan değerlendirme ve seçimlere uygun olarak kararların verildiği, uygulamalarının halk tarafından denetlendiği bir işleyişin hayata geçirilmesi şeklinde bir etaplama düşünülebilir (Aydoğan, 2006).

5.1 Şehir Planlama Sürecine Halkın Katılımı için Kullanılabilecek Teknolojiler

Teknolojik dönüşüme ilişkin kapsamlı model önerilerinin, aslında dolaylı olarak yeni teknolojilere temkinli yaklaşan muhalif kesimin savlarını güçlendirdiği görülmektedir. Önerilen yeni teknolojik modeller daha bütüncül ve kapsamlı hale geldikçe, maliyetleri artmakta, uygulamaya geçme olasılıkları azalmaktadır. Bu nedenle katılımcı şehir planlamaya doğru bir gelişim sağlanabilmesi için büyük teknolojik devrimlerin gerekmediği, pratik ve uygulanabilir çözümler ve bunların ne ölçüde etkili olabileceği muhakkak sorgulanmalıdır.

Bu yönde gelişimin sağlanmasının ne ölçüde mümkün olduğunu, bir teknolojik adımın mevcut altyapı olanakları ile ne tür yeni olasılıklar yarattığını gösterme bakımından çarpıcı bir örnek teknoloji (DWF dosya formatı) bu çalışma kapsamında sorgulanmıştır.

HTML sunucular üzerine kurulu, ağırlıklı olarak metin ve resim içeren klasik bir web sitesi aslında günümüz koşullarında son derece düşük maliyetli yöntemlerle oluşturulabilir hale gelmiştir. Bu sitelerin tasarımını yapabilecek, siteleri sunmak üzere bir bilgisayarı internet sunucusuna dönüştürebilecek ya da hâlihazırda işler durumda olan sunuculardan alan kiralayarak bir web sitesini işler hale getirebilecek teknik bilgiye sahip kişilerin sayısı artmıştır (Şekil 1 ve Şekil 2'de görülen artış bunun göstergesidir). Bu işlerin tamamını yapacak donanıma çok düşük maliyetlerle, yazılıma ise (Windows ve Linux ortamında) ücretsiz olarak erişmek mümkündür. Planlama sürecinde özel büroların yanısıra sürece doğrudan katılan yerel yönetimlerin (ilçe, il ve büyükşehir belediyeleri) ve merkezi yönetime bağlı yerel birimlerin (bakanlıklara bağlı il veya bölge müdürlüklerinin) internet sitelerinin sayılarındaki artış (Şekil 4 ve 3) bu alanda kamu yönetiminin olanaklarının gelişmekte olduğunu göstermektedir.

5.2 Vektörel ve Raster Veri Sunucuları Üzerinden Plan ve Paftaların Paylaşımı

Klasik bir web sitesi içinde bir imar planını, plan taslağını, temalı harita veya planlama sürecinde hazırlanan bir analiz paftası sunulmak istendiğinde, izlenmesi gereken karmaşık bir süreç vardır. Klasik anlamda resim ve metinlerden oluşan bir web sayfası hazırlanmalı, (eğer paket bir program kullanılmıyorsa) bu sayfa içinde vektörel haritaların sunumunu sağlayacak bir Java Script veya ASP kodu benzeri küçük bir program içermelidir. Bu sayfayı barındıran "HTML Sunucunun" yanı sıra; çizim dosyasını barındıran ve çizimin istendiği zaman herhangi bir parçasını talep edenin bilgisayarında görüntülenmek üzere işleyip web sayfası içinde belirtilen bölümde gösterilebilecek hale dönüştüren bir "Vektörel Çizim Sunucusuna" ihtiyaç duyulmaktadır. Hazırlanan script (küçük program), istemci kişiler internet tarayıcısı içinden bir harita veya plan parçasını görüntülemek istediklerinde "HTML Sunucu" ile "Vektörel Çizim Sunucusu" arasında bağlantı kurarak görüntülenmesi gereken parçayı, istemcinin bilgisayarında görüntülenebilir hale getirmektedir. Büyük boyutlu raster çizimlerin yönetiminde bu haritaların/planların farklı ekran çözünürlükleri ve ölçeklerde görüntülenebilir büyüklüklerde parçalara ayrılması, bu parçaların piramidal bir yapı ile hiyerarşilerinin kurulması ve bir "Raster Veri Sunucusu" üzerinden istemci kişilerin internet tarayıcısına gönderilmesi gereklidir. Uydu fotoğrafı, hava fotoğrafı, eski haritaların taranmış kopyaları gibi piksel bazlı grafik verilerin özgün boyutları ile veri kaybı olmadan paylaşılabilmesi için Raster Veri Sunucuları önem arz etmektedir.

Bu sistemin temel amacı, bir HTML web sayfası içinde görüntülenemeyecek ölçekte, çok büyük boyutlardaki çizimlerin, vektör veya koordinatlı raster grafik verilerin (haritalar, imar planları, uydu fotoğrafları

gibi) web sitesine bağlanan tüm bilgisayarlarda görüntülenebilir olmasının sağlamasıdır. Diğer bir avantajı ise, telif hakkı olan çizim dosyalarında (uydu fotoları vb.) verinin sadece web sayfası içinde belirlenen çerçeve büyüklüğünde parçalar halinde erişilebilir olarak tutulması ve istenenden farklı amaçlar için kullanımını zorlaştırması olarak ifade edilebilir (bakınız: Google Haritalar (Google, 2021) veya İzmir İki Boyutlu Kent Rehberi (İBB, 2021)).

Sistemin dezavantajı, bu yöntem ile içinde vektör grafik veri bulunan bir web sitesinin hazırlanmasının ve yönetilmesinin, ortalama bir web tasarımcısı için karmaşık bir işlem olmasıdır. Kurumsal internet sayfasının yanısıra, grafik veri sunum kabiliyetine sahip bir sunucunun kurulması ve bu paylaşımın yapılacağı sayfada bir grafik arayüzün tasarlanması gerekmektedir. Teknik gereksinimleri bakımından zorlayıcı yazılım ve donanım problemleri ile birlikte, çoğu zaman raster grafik sunum yapma olanağına sahip olmak için ayrı bir sunucu daha kurma gereksinimi doğmaktadır.

Birçok ilçe belediyesi, donanım olarak web sitelerini barındıracak sunuculara bile sahip olmadıkları için İçişleri Bakanlığı, Valilik gibi kurumlara ait ya da özel şirketlerden kiralanan alanlar üzerinden çalışmaktadırlar. Üstelik bu web sitelerini; ya kendi kadrolarında bulunan, ya da anlaşmalı özel şirketlerin sahip olduğu az sayıdaki teknik personele yaptırmaktadırlar. Bu nedenle, özellikle küçük belediyelerin web sitelerinde imar planları, temalı kent haritaları vb. vektör grafik içeren unsurlar hâlihazırda yer almamaktadır.

5.3 Vektör Grafik Sunumu İçin Yeni Olasılıklar

Bu sorunun çözümünde kullanılabilecek yeni bir araç Autodesk® tarafından geliştirilen (Drawing File) DWF™ teknolojisidir. Halen geliştirilmekte olan bu teknoloji, mimarlık, planlama, endüstriyel tasarım gibi görsel beklentilerin yüksek olduğu büyük çizim paftaları ile çalışan meslek alanları için Adobe ® tarafından geliştirilen Acrobat ™ dosya formatının[2] etkisine benzer bir etki yaratacak kapasiteye sahiptir. DWF dosya formatı da vektör grafik çizimlerin doğrudan bir web sayfası içinde görüntülenebilmesini sağlamakta, tek bir dosya olarak bilgisayarlara indirilmesine ve ücretsiz programlar vasıtasıyla offline durumda dahi kullanılabilmesine olanak sağlamaktadır.

DWF dosya formatı, Autocad™ tarafından veya başka çizim programları tarafından oluşturulan gerek Autocad (DWG) formatında, gerekse programlar arası çizim değişim dosyası (DXF) formatında her tür dosya-

2 Acrobat dosya formatı: bir dokümanın barındırdığı bütün unsurlarla birlikte, sayfa düzenini koruyarak tüm bilgisayar platformlarında okunabilmesi ve veri kaybı olmadan yazdırılabilmesini sağlayan bir dosya formatı olarak kısa süre içinde tüm dünyaya yayılmıştır (Adobe, 2021).

nın dönüştürülmesine olanak vermektedir. Autocad içinden ya da yardımcı programlar aracılığıyla yapılan bu dönüştürme işleminin sonucunda, hazırlanan çizimler, içinde herhangi bir çizim programı barındırmayan ve donanım olarak güçsüz denilebilecek bilgisayarlar tarafından bile görüntülenebilir hale gelmektedir (Autodesk, 2021).

Klasik (TIF, BMP, JPG formatlı) raster grafik çizime göre, vektör grafik çizimin tüm avantajlarını barındıran bu dosya formatında; renkler, yazılar, çizgi kalınlıkları, objeler ve hatta katmanlar orijinal çizim dosyalarındaki niteliklerini korumaktadırlar. Üç boyut bilgisinin de korunduğu dosyalarda yer alan objeler (ücretsiz olarak sunulan DWF Viewer© yazılımı içinden veya bu yazılım aracılığıyla web sayfasının içinden) farklı bakış açıları ile incelenebilmekte, üç boyutlu olarak döndürülebilmekte, yakınlaştırılıp uzaklaştırılabilmekte ve istenen boyutlarda yazdırılabilmektedir.

Çizimleri tamamen ücretsiz programlarla ve web sayfası içinden görüntülenebilir hale getirmesi dışında, bu dosya formatının en büyük avantajı; sunum halinde algılanamayacak çizim detaylarını ve özelliklerini elimine ederek, dosyaların hafızada kapladıkları yer bakımından daha küçük boyutlu olmasını sağlamasıdır.

Tablo 1: Farklı formatlardaki verilerin kapladıkları sayısal hafıza büyüklükleri.

Kullanılan Program ve Dosya Formatının Sürümü	Dosya Boyutu
Autocad DWG formatlı bir çizim dosyası	385,870 Kbyte
Çizimin DXF değişim formatında kayıtlı kopyası	1.787,545 Kbyte
Çizimin DWF Internet sunum dosyası formatında kayıtlı kopyası	51,600 Kbyte
Çizimin BMP formatında raster hale dönüştürülen kopyası	114,5 x 1.024 Kbyte
Çizimin JPG formatında raster hale dönüştürülen kopyası	10,8 x 1.024 Kbyte

Yukarıdaki değerler alternatif vektör grafik formatlarına göre DWF formatının sağladığı avantajı ortaya koymaktadır. Aynı dosyayı sadece okunabilir olacak kadar düşük bir çözünürlükte (72 DPI) raster grafik haline dönüştürdüğümüzde bilgisayar hafızasında BMP formatında 114,5 Mbyte, JPG formatında ise 10,8 Mbyte yer tutmakta; hem dosya büyüklüğü, hem de yönetilebilirlik bakımından karşılaştırılamayacak ölçüde kullanışsız olmaktadırlar.

Bu durum DWF formatının, özellikle harita plan vb. vektörel grafik sunum alternatiflerine göre çok daha avantajlı olduğunu, internet üzerinden yapılacak sunumlarda etkin bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

5.4 Vektör Grafik Sunucuları ile DWF Barındıran HTML Sunucuların Karşılaştırması

Vektör Grafik Sunucuların önceki bölümde ifade edilen karmaşık yapısına karşın, DWF dosyalarının klasik web sunucularından sunulabil-

mesi, bunların web sayfası içine kolayca yerleştirilebilmesi çok büyük bir avantaj olarak öne çıkmaktadır. Ancak, DWF vb. teknolojilerin gelişimi ile Vektör Grafik Sunucuların kullanımının azalacağı sonucuna varmak yanlış olacaktır. Kent Bilgi Sistemleri olarak da anılan Vektörel Grafik Sunucuları; büyük kentlerde, geniş alanları kapsayan ya da detaylı içeriği nedeni ile büyük boyutlara ulaşan grafik datanın (temalı haritalar, bilgi paftaları, imar planları ve vektör koordinatlı uydu fotoğraflarının) sunumu için halen en etkin çözümdür. Bunda hem telifli içeriğin korunması yönündeki becerisi, hem de çok büyük miktarlı veriyi işleyebilme becerisi öne çıkmaktadır.

En önemli avantajı ise, Vektörel Grafik sunucuları ile yapılan sunumların Kent Bilgi Sistemleri için hazırlanan bir grafik veritabanı ile ilişkilendirilmesinin mümkün olmasıdır. DWF ile yapılan sunumlarda, Kent Bilgi Sistemlerinde olduğu gibi, vektör datanın bir veritabanı ile ilişkilendirilmesi söz konusu değildir. DWF içinde hiperlinkler oluşturmak ve vektör grafik objeler hakkında bilgi veren sayfalar ile bağlantı kurmak mümkündür. Ancak bu beceri bir Web tabanlı CBS veya KBS'de varolan veritabanı yönetim yapısının sağladığı olanakların gerisindedir. Bu teknolojinin sahip olduğu niteliklerin farkında olarak kullanılması durumunda, bu eksiklikler sorun teşkil etmeyecektir.

DWF teknolojisi, Vektör Grafik Sunucuların hizmet edemediği küçük ölçekli sunumlarda, az nüfuslu belediyeler tarafından yapılan sunumlarda ve büyük belediyeler tarafından yapılan plan tadilatları ve revizyonlar gibi bölgesel müdahaleler hakkında bilgilendirme amacıyla yapılan sunumlar için kullanılabilecek bir araç olarak algılanmalıdır. DWF formatının sağladığı en büyük avantaj pratik olmasıdır. Halkın görüşlerinin istendiği herhangi bir konuda, örneğin bir yolun yayalaştırılması, bir parkın yeniden tasarlanması veya bölgesel plan çalışmalarında, yapılan plan değişikliklerinin web üzerinden hızla sunulması ve kentlilerin bilgilendirilmesi, böylece kentlilerin görüşlerin toplanması gibi konularda son derece hızlı ve pratik bir araç olarak kullanılabilir.

Bu sayede geçmişte sadece ilgili yerleşim hakkında tarihi-turistik bilgiler verilen basit web sayfaları bile, kentin uygulamada olan imar planlarının ya da gelecekte uygulanması planlanan olası tadilat veya öneri planların sunulduğu dinamik ortamlar haline gelebilecektir. Bu sunum biçimi geçmişte var olan web sunum kabiliyetlerinin üstüne bir kabiliyet daha ekleyerek evrimsel gelişim sürecinde, bir kademe ilerleme olarak kabul edilebilir.

5.5 DWF ve Benzeri Yeni Teknolojilerin Gösterdiği Yönetişim Süreci

Teknolojik altyapıda görülen bu evrimsel gelişim, sadece planlama alanında değil, tüm diğer alanlarda da ülkemiz gibi gelişmekte olan ve

teknolojiyi yaşamın içinde daha etkin kullanabilmek için bir anda çok büyük kaynakları seferber edemeyecek toplumlar / yönetimler için çok daha uygulanabilir görünmektedir.

Öte yandan kapsamlı bir teknolojik yenilemeye gidilememesi, bahsedilen yönetişim senaryolarının hayata geçirilmesinin önündeki tek engel değildir. Teknolojik altyapı ne hızda gelişirse gelişsin, toplumun katılım kültürünü kökten değiştirmek mümkün değildir. Bu nedenle öncelikli olarak imar planlarının hazırlıkları süresinde belediye binalarında bir mekanda bir ay boyunca asılı kalması ve vatandaşlarca incelenebilmesi, itiraz dilekçeleri ile görüşlerinin alınabilmesi seviyesinde işletilen "şehir planlarına halk katılımının sağlanması" yaklaşımımızı, adım adım geliştirecek uygulanabilir değişiklikler kurgulanmalıdır. Bunun için söz konusu yeni sunum araçları ile mevcut imar planlarının web üzerinden yayınlanarak herkes tarafından her an erişilebilir hale getirilmesi; süreç içinde yapılan değişikliklerin, alternatif önerilerin, alt bölgeler / etaplara ilişkin kentsel tasarımların kayıt altına alınması veya öneri imar planların ya da revizyonların web üzerinden yayınlanması ilk etapta kolaylıkla uygulanabilir bir adım olarak görünmektedir.

Sonuç

Son yıllarda yönetişim tanımlarına uygun olarak gerek kamu yönetimine, gerekse şehir planlamaya halkın katılımın arttırılması için farklı senaryoların üretildiğini görmekteyiz. Ancak katılım için kullanılabilecek teknolojiler değerlendirilirken karmaşık sistemler ve kapsamlı değişiklikler yerine; evrimsel bir gelişime olanak veren, mevcut altyapıdan daha etkin yararlanan, düşük maliyetli ve esnek teknolojilerin daha kullanılabilir olduğu değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda Türkiye'deki teknolojik dönüşüm kapasitesiyle, "yönetişimi bir ideal olarak benimseyen yaklaşım"ın kısa vadede uygulamaya geçirilmesi mümkün görünmemektedir. Bu sistem için öncelikle kapsamlı bir e-devlet projesinin hayata geçirilmiş olması, merkezi yönetim, yerel teşkilatlar ve yerel yönetimin bu sistem bütününde yeni teknolojileri aktif olarak kullanır duruma gelmiş olmaları gerekmektedir. Bu nedenle, ülkemiz ekonomik koşulları ve teknolojik altyapısı düşünüldüğünde (kavramı tümüyle reddetmek dışında) yönetişim kavramına sadece "temkinli iyimser yaklaşım" dâhilinde uygulanabilir bir geçiş süreci tarif edilebildiği görülmektedir.

Bu yaklaşım sonucunda, teknolojik evrimimizle eş zamanlı olarak katılım kültürünün de; sürecin hem yönetim tarafında (yani yerel ve merkezi yönetimde) hem yönetilen tarafında (yani toplumda) gelişmesi mümkün görünmektedir. Adı ister katılımcı demokrasi, isterse yönetişim olsun, demokratik sistemimiz açısından önemli kazanımlar saylayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Adobe. (2021, 12 01). *Acrobat Reader.* PDF Nedir: https://www.adobe.com/tr/acrobat/about-adobe-pdf.html adresinden alındı.

Aktan, C. (2002, 11 12). *İyi Yönetişim.* İyi Yönetişim Başıklı Kişisel Web Sayfası: http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/anasayfa-yonetisim.htm adresinden alındı.

Autodesk. (2021, 12 01). *Design Review - DWF View*er. Autodesk Şirketi: https://www.autodesk.com/products/design-review/overview adresinden alındı.

Aydoğan, M. (2006). *Kentsel Yönetişim Bağlamında e-Planlama Yaklaşımı – İzmir Örneği*. İzmir: Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Battal, S. (2010, Ocak). Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Yerel Yönetimler Alanındaki Uygulama Örnekleri. *Mevzuat Dergisi*(145), 1-16. 12 01, 2021 tarihinde https://mevzuatdergisi.com/2010/01a/02.htm adresinden alındı.

Canpolat, H. (2004). Kamuda İyi Yönetişim Paneli Konuşması. *8 Mayıs 2004 Türkiye İktisat Kongresi - İzmir.* Ankara: DPT.

Çam, E. (1990). *Siyaset Bilimine Giriş.* Der Yayınevi.

Google. (2021, 12 01). *Google eHarita Servisi.* Google Haritalar: https://www.google.com.tr/maps/ adresinden alındı.

Güler, B. A. (2003a, 3 6). *Devlette Reform Birgül Arman Güler 3 Mart 2003 Mimarlar Odası Sunuşu.* Ankara Mimarlar Odası - Dosya: http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/birgulaymanguler.pdf adresinden alındı.

Güler, B. A. (2003b). Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye. *Praksis*(9), 93-116.

İBB. (2021, 12 01). *İzmir Kent Rehberi.* İzmir Büyükşehir Belediyesi İki Boyutlu Kent Rehberi: https://kentrehberi.izmir.bel.tr/izmirkentrehberi adresinden alındı.

Milliyet Gazetesi. (2008, 05 22). *Milliyet Gazetesi*. İlköğretimde Bilgisayar Sayısı Artıyo: https://www.milliyet.com.tr/egitim/ilkogretimde-bilgisayar-sayisi-artiyor-886764 adresinden alındı.

NIC.TR. (2021, 12 01). *Türkiye Alan Adları Yönetimi - Yıllık İstatistikler.* NIC.TR - OTTÜ - Enformatik Enstitüsü: https://nic.tr/index.php?USRACTN=YEARSTAT&PHPSESSID=163960115721225320215598754 5 adresinden alındı.

Ruming, K. (2012). Negotiating Within the Context of Planning Reform: Public and Private Reflections from New South Wales, Australia. *International Planning Studies*(17:4), 397-418, . doi:10.1080/13563475.2012.739335

T.C. Resmi Gazete. (2004, 01 24). *Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü: Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması.* 24 Ocak 2004 Tarihli Resmi Gazete: https://resmigazete.gov.tr/ adresinden alındı.

TDK. (2005, 10 20). (2005 *Türk Dil Kurumu). Sanal sözlük:. Büyük Türkçe Sözlüğü:* www.tdk.gov.tr adresinden alındı.

Tekeli, İ., Türel, A., Eraydın, A., Şengül, T., & Babalık, E. (2004). *Yerleşme Bilimleri Çalışmaları İçin Öngörüler (Taslak Rapor: 2004-1)*, s244. Ankara: TÜBA.

UNDP. (2005, 10 20). *United Nations Development Programme.* Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Resmi Sitesi: www.undp.org adresinden alındı.